

והנה אבי הרב בטובו סולח להיהל"ם כי שתיקתו יפה מדיבורו, וזאת יעידון כל יודע שמו, אכן רוח אמונתו (רוח שטות ואמונת הבל) שמה בפיו והעושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום ולכל דורשי שלום אמת וכבוד הלבנון יגדל עד אשר יבוא שר שלום, ועד הוכן כסאו כשמש ויהלם.

(*) לפני רש"י ז"ל היתה הגי' "בנשים" עי' בפ"י לרות.

פרק ד

לתולדות א"ז הגאון רבי יום טוב ליפמאן זצ"ל אב"ד קאפוליא.

תולדות הגאון פעולותיו וגדלותו בתורה וביראת ה' הלא המה ערוכים באר היטב בהקדמות והסכמות לספריו אשר הנם ספר קדושת יום טוב [ווילנא תרכ"ז וצולם מחדש] וס' תוספת קדושה [איידטקוהנען 1873] ומשם תדרשנו לטובה — אמנם לא באתי אלא להעתיק פרטים אחדים.

ואלה הם הגאונים המהללים ספרו בריש ס' קדושת יו"ט — הג"ר יצחק אלחנן, ר' שמואל אביגדור אב"ד קרלין, ש"ב בעל עונג יו"ט, הג"ר יקותיאל הכהן ר"פ, הגרא"ם הורוץ אב"ד פינסק, הנצי"ב, בעל בית הלוי [כתב ב' מכתבים], המ"ץ דמינסק ובראשם הג"ר משה צבי היילפרין, הג"ר גרשון תנחום ממינסק, הג"ר משה ניסן משכיל לאיתן אב"ד שומיאיץ, הג"ר נח זלמן ליפשיץ אב"ד אוזדא [ש"ב].

בהקדמתו הנלהבת של המלבושי יו"ט לספרו של זקנו, מציין לעובדא הנזכרת בספר "עליות אלי" והנני מעתיקה מפני החידוש שבה ז"ל המלבושי יו"ט בהקדמתו — 'ואמרתי לנפשאי איש גאון ישראל אשר אור תורתו האיר גם בדורו של גאון הגאונים החסיד מווילנא זצוק"ל, וחביב היה בעיניו למאד עד שהגאון החסיד הנ"ל הדומה למלאך ה' צבאות לא מנע מרוב חביבותו אליו לנסוע לשמחת קשורי התנאים לעיר אשמינא כאשר התחתן א"ז הגאון ז"ל עם הרה"ג ר' נח מינדעס מווילנא (כאשר סופר המעשה הלזו בס' עליות אליהו הנדפס מחדש)!

וז"ל ס' עליות אליהו [בהגהות מעלות הסולם אות י"ד] ומפורסם הדבר שכאשר נסע הגאון לאשמינע על התנאים אשר היה בעיר הנ"ל כאשר התחתן מחו' הרה"ג מו"ה נח מינדעס עם הגאון המפורסם מ' יו"ט ליפמאן אב"ד בק"ק קאפוליע וכאשר מזוג כוס יין להגאון לא רצה לשתות ואמר הגמרא אוכלין ומשקין שתחת המטה

והיה לפלא בעיניהם עד אשר חקרו הרבה ומצאו כדבריו שהיין הטמין א' תחת המטה, ע"כ.

[מדברים אלו נראה שהגר"א ובעל קדושת יו"ט שניהם התחתנו עם הג"ר נח מינדעס זצ"ל חותנו של הג"ר אברהם בנו של הגר"א, עיין קריה נאמנה עמוד 176, וס' ר' משה רבקה לב. ריבלין עמוד 37].

בפנקס סלוצק מתואר בארוכה דמות צורת העיירה, ובתי המדרש ביניהם הבית מדרש שמה ישב הקדושת יו"ט ולמד ולימד שנשאר למקום מקודש.

העתק מהקדמת "תוספת קדושה" [מה שרשם נכדו הרא"ל רבינוביץ הנ"ל].
 "בהיות הגאון הצדיק המחבר כבר שיבסר נתעלה להיות אבד"ק לאהיסען הסמוכה לפינסק מקום אביו זקנו הגאון מו"ה ישראל איסר זצוק"ל שהי' אבד"ק פינסק והגליל, ואחרי אשר גירש הגאון המחבר את אשתו הראשונה אחרי אשר לא זכה להבנות ממנה ונשא את זקנתי הרבנית מרת שרה בת הגאון מוהר"ר בצלאל זצוק"ל אבד"ק סלוצק, וזכה להקים ממנה בנים זכרים נעתר לבקשת אנשי עירה קאפולי לקבל עליו משרת הרבנות דקהלתם להיות שמו נקרא עליהם, ועל כל דיני ממונות ואו"ה הי' להם מו"ץ אחר אז והוא הרב הגאון מו' יהושע זצוק"ל חותן הרה"ג ר' עקיבא מסלוצק זצ"ל, והוא ישב כל הימים לרבות הלילות בבהמ"ד בחדר מיוחד, שם הרביץ תורה לתלמידיו הגאונים ושם כתב רובי תורתו אשר מעט מהם נשאר עתה, וכל ימיו לא ישן שינת קבע רק ד' מחצית שעה במעל"ע היינו ג' מחצית שעה בלילה וחצי שעה ביום וגם זאת נים ולא נים תיר ולא תיר ורחשי מרחשי שפתייה, ולא הלך לביתו כ"א מליל שבת לליל שבת, וכל לילה קודם עלות השחר הי' דרכו בקודש לשיר ולזמר שירי דהע"ה בקול נעים ורנן, וזקנים שבאותו הדור ספרו לבניהם כי נעים הי' לשמוע שירי דוד יוצאים מפיו הקדוש בקול ערב עד כי בכל יום ויום תמיד נקבצו כל העם מקצה לשמוע שירי דהע"ה היוצאים מפיו הקדוש, עד כי הי' להם תמיד כמו דבר חדש וכאלו אמרם דהע"ה בעצמו בנעימת מזמרותיו.

במקום גדולתו שם נראה ענותנותו הגדולה, ופ"א זלזלה שכנה אחת את כבודת זקנתי אשת הגאון הצדיק זצוק"ל, כדרך הנשים הפשוטות, עד כי ראוי הי' להוכיח דרכה על פניה, ואחרי אשר אז תחת ממשלת פולין הי' כח ועוז ביד ראשי הקהל ע"כ הי' בדעתם לקנס את האשה ההיא בעונש כראוי, רק מפני כי עפ"י תקנת המדינה לא הי' הכח בידם לעשות בדברים כאלו בלתי הסכמת הרב, ולא הרהיבו

עוז בנפשם לילך לבהמ"ד מקום משכן גאונו לתורה ולתעודה, כי ידעו כי שומע לא יהי' להם כי לא לבו הלך לנקום נקם במי שלא נהג בו כבוד גדולים כראוי, וגם לא יבטל מלימוד התורה עבור ענין פרטי שאינו נוגע לעסק התורה ולקיום מצותיה, ע"כ עלה בדעת ראשי העדה לשחרר פני זקנתי הרבנית בעצמה שכאשר יבוא הגאון בליל שבת לביתו תספר לפניו את האי כבוד אשר עשתה לה שכנתה ואת מחשבת ראשי העדה, ובודאי יסכים לכל דבריהם ומפעלם, ויהי בליל שבת כאשר בא הצדיק לביתו לערך חצות הלילה כדרכו בקודש, ספרה לו זוגתו הרבנית כדברים האלה דברה לי שכנתי זה איזה ימים, וכזה וכזה חושבים מנהיגי העדה לעשות לה וממתינים רק על הסכם גאונו, וחשבה שבדאי לא יתן כבודו לכלמה כי אשתו כגופו, אך הגאון הצדיק השיב לה אחרי שהמעשה הזה הי' זה איזה ימים ואסור לאדם להעלות קללת חבירו על מטתו ובכל לילה קודם השינה צריך כל אדם לאמר שרי לי מארי לכל מאן דמצער לי, ומתוך דבורך ניכר שעדיין בלבך עליה, ע"כ אסור לך לכה"פ עתה לילך על מטתך לישן עד שתבקש ממנה מחילה על אשר לא מחלת לה עד הנה, ותיכף קיימה הצדקת רצון בעלה הצדיק והלכה לבית שכנתה, אך מפני שהי' אז כמה שעות בלילה וכבר נמו שנתם דפקה על הדלת להעיר אותה, וכאשר שמעה קול הרבנית רעה אחזתה וביותר כאשר נפחתה הדלת ושמעה דבריה כי באה לבקש עוד ממנה מחילה כי כן צוה עליה אישה הצדיק, נפלה על צוארה והתחילה לבכות, ואמרה אדרבה ואדרבה אנכי צריכה לבקש מחילה מכבודתה, ולמחר כאשר נתודע הדבר בכל העיר ותהום העיר, וראו כל עמי הארץ צדקתו וענותנותו ויראו ממנו.

בעת פרצה תבערת המחלוקת בין הגאב"ד ווילנא רבינו שמואל זצוק"ל ובין ראשי עדתו, שמו שני הצדדים את עיניהם על מ"ז הגאון זצוק"ל להיות נמנה בין שלשה הגאונים המתווכים ביניהם, ואחרי אשר גם הממשלה אז עשתה כל אשר מצאה ידה להשתיק הריב ועפ"י ציווי הממשלה הוכרחו להסכים על בוררים, באו פתאום שלוחי הממשלה (זאנגדארמעס) לקחת את מ"ז הגאון זצוק"ל למקום קיבוץ שלשה הגאונים ביחד, ותהום כל העיר לקול השמעה כי באו שלוחי הממשלה לקחת את הגאב"ד כי לא ידעו מה זה ועל מה זה, עד כי נודע להם הדבר כי לשלום באו אז שקטה רוחם.

אחרי פטירת הגאון ר"ש זצוק"ל הגאב"ד ווילנא שמו עדת ווילנא עיניהם על כ"ק מ"ז הגאון זצוק"ל לקבלו לאב"ד עליהם, ושלחו לו כתב רבנות וקצבו לו שכירות גדולה כפי ערך כבודם וכבוד הרב, ואף כי הי' אז א"ז הגאון זצוק"ל בערך

ל"ה שנים בכל זאת בחרו אותו קהל עדת ווילנא מבין שארי גאוני דורו, ויהי כאשר קיבל את כתב הרבנות חישב דרכו הקודש כי לפי גדול הקהלה יגדל טרחתו וביטול לימודו, ושקל הדבר במאזני צדק וחישב שכר הדבר כנגד הפסדו, ע"כ לא רצה לקבל את רבנות ווילנא, ואחרי אשר בעתות ההם הי' שכר הרבנים בעיירות הקטנות מצער עד כי לא הספיק אף על הוצאות הכרחיות, ע"כ אסף ראשי קהל עדתו והראה להם את כתב הרבנות מווילנא ואת תוכן השכירות כי רבה היא יותר מכפלי כפלים משכירותם ובכל זאת אין רצונו לקבל את כתב רבנות ווילנא וגם אין רצונו להכביד על אנשי עירו שיוסיפו לו הרבה, רק יוסיפו לו מעט [בפנקס סלוצק כ"י המועתק ב'פנקס סלוצק' הנדפס נקוב בסכום אחד וחצי גראשין] כדי שלא יהי' לו לכה"פ צער ודוחק כ"כ, ויוכל לעבוד ה' כרצונו, ואז החזיר את כתב רבנות ווילנא לידיהם, [ו]בנועם מליצותיו אמר בדרך הלצה, עד עתה לא ידעתי אם אני שוה גם השכירות שקבלתי, עד עתה אני רואה כי שוה אנכי שכירותי וגם עוד יותר [יותר] ואנשי עיר קאפולי' כשמעם נועם דבריו, נדרו לעשות ככל אשר שאל מהם, וקבלו עליהם ברצון וברוב חדוה ושמחה.

מלבד גדלו בתורה הי' עוד חכם גדול בכל שבע חכמות, וגם נתן לו ה' לשון למודים ועטו עט סופר מהיר, והי' הראשון אז בכל המדינה להבין ולדע מחיר כל האבנים טובות ומרגליות, עד כי מקצות הארץ נסעו עירה קאפולי' להראות לו להבחין ולקצוב מחיר של האבנים טובות ומרגליות, ואף כי כל ימיו היתה תורתו אומנתו בכ"ז נתקיים בו מארז"ל (אבות פ"ו מ"א) ונהנין ממנו עצה ותושיה.

בעת מלחמת קיסרית רוסיא עם ממשלת פולין, ויהי כאשר בא הקול עירה קאפולי' כי בלשת יבוא העיר, והימים היו ימי התשובה ויצו מ"ז הגאון זצוק"ל להכריז לבלי יתראו הנשים ברחובות העיר ויהיו כל כבודת ב"מ פנימה וגם לבהכ"נ לא ילכו הנשים, כי עת שבלשת בא לעיר עת כנוס ולא עת פזור, ויהי כשמעו הנשים את קול הכרה באו כולם לפני מ"ז הגאון זצוק"ל בקול יללה וצעקה ואמרו איך לא נלך לבהכ"נ ביום הנורא יוה"כ יום סליחה ומחילה יום הנבחר מכל השנה לבקש על נפשותינו מלפני ה', מה יהי' עלינו אם נשב בית, והלא הצלחת כל השנה תלוי בזה היום בעמדנו לפני ה' בבהכ"נ ולבקשו לחיותנו כהיום הזה, ויען להם מ"ז הגאון זצוק"ל אל תיראו ואל תפחדו מזה כלל כי אחרי בישיבתכם בבתיכם תקיימו בזה מצות ה' הנני מברככם שזכות המצוה הזאת תעמוד לכם שיתן ה' לכם שנת חיים ושלוש שנה טובה ומבורכת, והלכו הנשים לביתם ועשו ככל אשר צוה עליהם, וקבלה בפי זקני העיר ששנה ההיא הי' שנת ברכה והצלחה

ולא הפילה אשה פרי בטנה ולא מת אחד מכל הקהלה בשנה הזאת, ונתקיים בו ויגזר אומר ויקם לך זי"ע.

מרגלא בפומיה דרבנא יוסף הגאבד"ק סלוצק זצוק"ל, [ראה גם בהקדמת ס' שו"ת ר"י מסלוצק הנדמ"ח] שבעת נסיעתו לסלוצק לקבל משרת הרבנות היתה נסיעתו דרך עיר קאפולי וילן שם, ויהי בבוקר כאשר נשמע בעיר כי האב"ד החדש לסלוצק לן בעיר באו אליו כל גדולי העיר ולומדיה לקבל פניו ולפלפל עמו בד"ת, ובהמשך הדברים אמר א' מהלומדים ד"ת בשם הרב דהעיר, [כי גם עד הנה בקאפולי כשמזכירים שם קדשו של א"ז הגאון זצוק"ל אומרים הרב סתם וידוע לכל שכוונתם על מ"ז הגאון זצוק"ל, כי אחרי פטירתו הסכימו לבלי לקרות עוד שום אב"ד שלהם בשם רב כי לא קם כמוהו ואחריו לא יהי עוד] ויהי כאשר שמע הגר"י זצוק"ל את הד"ת הזאת כי מכוונת היא לאמתה של תורה וכי יצאה מפי גדול הדור אשר אין על עפר משלו, חשב בלבו אחרי אשר בעיר קטנה כזו נמצא רב כזה גאון גדול אשר קטנו עבה מתני בוודאי בעיר גדולה כסלוצק נמצאו הרבה גדולים ממני ואיך אשא פני להיות שם אב"ד, [כי חשב אשר הרב שאמרו הד"ת משמו עדן בחיים חיותו] ע"כ עלה בדעתו לחזור לביתו ריקם ולבלי יסע לסלוצק וימצא שם הרבה גדולים ממנו, אח"ז נתיישב בלבו שלכה"פ ראוי לילך להקביל פני רב גדול כזה, ושאל מהאיש אשר אמר הד"ת משמו איה איפה בית הרב הזה אשר אמרתי, והשיב האיש הנ"ל הרב הזה הוא כבר בעלמא דקשוט כי נסתלק זה כמה שנים, אז נסע לדרכו לסלוצק ואמר כי עתה לא אירא אחרי כי אזל גברא דמסתפינא מיניה. ע"כ מספר הנ"ל.

מה שמסופר בס' עמוד אש עמוד ב' [תולדות המהרי"ל דיסקין] אודות אבי אביו הצדיק ר' לייב חסיד.

"מאורע בלתי צפוי אירע לאותו חסיד [ה"ה ר' לייב חסיד] בימי שבתו בסלונים, וכך היה מעשה: הגאון רבי יום טוב ליפמן גאב"ד קאפולי, הופיע באחד הימים בעיר סלונים, הלומדים שבעיר ובני התורה שבה, יצאו בהמון להקביל פני חכם, עם שהיו שוהים במחיצת הגאון האורח, אמרו לפתוח בחידושי תורה ופלפול, אבל להפתעתם הפנה אותם הגאון אל בן עירם רבי ליב, "סורו אליו — היתה עצתו — והוא ישוחח אתכם בחידושי תורה". הצעה זו נתקבלה בעיני בני סלונים כדחיה בעלמא והשתמטות, הם ניסו בכל זאת לשמוע בקול הגאון מקאפולי, ונכנסו אל רבי לייב, הם באו בטענה: רבה של קאפולי שלחם. משום כבודו של הגאון מקאפולי אשר יקר היה מאד בעיני רבי לייב, אנוס היה הפעם

לצאת מאותה עוגה צרה אשר צג לו כל ימיו, ושעה ארוכה הסב החסיד והתפלפל עם אנשי סלונים, על כרחו נתגלה אותה שעה את חילו בתורה. משגמר רבי ליב למלא את רצונו של אותו גאון, שוב הוא חוזר ומתכנס בתוך בדידותו שהיתה כאילו גדרה מארבע רוחותיה, וקולן נדם. לימים, כשנתבקש על ידי אותם האנשים עצמם, אשר על ידי מקרה זה למדו לדעת כחו בתורה, שיוסיף לשעשע אותם בחידושי, היתה תשובתו "איני יודע", וכשהוסיפו והזכירו לו את המקרה היה רבי ליב משתמט ואומר: ההוא בזכותו של הרב מקאפולי היה... מאורע זה כדרך האורעות נדירים, סופו ששקע בתהום נשיה, בני סלונים שכחודו קמעא קמעא, שוב לא נשתיר לו לרבי ליב כי אם תוארו הצנוע חסיד ע"ב.

רבי יו"ט ליפמאן עלה בסערה השמימה ביום כ"ה תשרי תקנ"ה בן ט"ל שנים בעיר מושבו קאפוליא [עיר ווילנא עמ' 123].

קטעים מחיבוריו המאלפים בינה

1234567

בדרכי הלימוד

...ומי הוא אשר יבוא אחר דברי הגדולים רבותינו רש"י ובעלי התוס' ז"ל אשר מימיהם אנו שותים בכל מקום והלואי שנזכה להבין את דבריהם על בורין בכל מקום ומי הוא אשר ירים את ידו להגיה בספרי הש"ס במקום אשר מדברי רבותינו רש"י ותוס' ז"ל לא נראה כן וכ"ש שפל ערך כמוני ומה אדע אשר לא ידעו והלואי אדע מה שידעו, מ"מ אמינא בזה מקום הניחו רבותי להתגדר בו ופשט דברי התוס' הביאני לזה, כי משם נראה ברור כמ"ש וכתבתי מה שנראה לענ"ד כי לא זכיתי להבין דברי התו"כ לפי דברי רבותינו ז"ל, ומי אשר יזכהו ה' להבין ויטריח ויפרש דברי התו"כ הנ"ל שיבואו על נכון לפי דברי רבותינו ז"ל ינחו ברכות על ראשו. עכ"פ נראה מהתו"כ דהגירסא שהביאו התוס' כאן דאית ספרים דגרסי ת"ל אל הקדשים וכו' הוא הגירסא הנכונה. [תו"ק]

...ואני כתבתי לפי ענ"ד ע"פ דקדוק דברי הראשונים לעמוד על כוונת אמיתת דבריהם והנם מבוררים וגלויים לפני מביני מדע והשומע ישמע והחדל יחדל ואמנם לא בדברי רוח ולא בהפחת ידיים כי אם בזכות הדעת והתישבות היטב. [קדוריו"ט].

...וא"כ מן התימא בעיני על הבית יוסף שכ' בפשיטות דסמכינן אסי' מובהק אפי' אשתהי. ויותר תימא דמשמע מדבריו דליכא מאן דפליג על זה כלל, וכן נמשך אחריו הרש"ל ביש"ש וכ' כן בפשיטות וכן פסק הרמ"א בשו"ע ומשמע נמי

1234567

דאליבא דכו"ע הוא וליכא מאן דפליג בזה, ואחריהם נמשכו כמה אחרונים בתשובותיהם, ומה מאד פליאה נשגבה היא בעיני על כל הגדולים אבל מה אעשה כי אין בידי להשיב על זה, ולא לדחות כל הנך ראיות שכתבתי, ואף אמנם ידעתי כי בדרך פלפול יש ליישב ולפרש פירושים שונים ומשונים, עכ"ז דרך הלימוד האמיתי באסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, אינו אלא על דרך הפשוט והנכון ומתיישב בסוגיא ובדרי הראשונים במתק לשונם בלי שום דוחק ודרך רחוק, ועל הדרך הזה אינו נלעג"ד שום יישוב. [קדויו"ט]

אוצר החכמה

...והנה אף שאינני כדאי לחלוק על דברי הגאון הרש"ל, אשר קטנו עבה ממתני, עם כל זה כתר תורה עדיין מונח, והרשות לפרש ולפלפל לכל א' כפי שכלו אשר הורו מן השמים כקטן כגדול, וכבר ראינו מאבותינו ורבותינו הראשונים והאחרונים שלא מנעו א"ע מלחלוק על דברי הראשונים מהם ואף כי הם גם הם ידעו כי טובה צפרן של ראשונים, וכו'. ואומר כי זה הפי' שפי' הרש"ל עפ"י דברי התוס' האלו וכ' עליו שהוא הפי' הנכון, בעיני הפי' הזה הוא תמוה. [קדויו"ט]

1234567

...ואם אמנם שאין מושיבין את האר"י [א"ה כוונתו על השאגת ארי'] לאחר מותו ואף כי אנכי נגדו אשר קטנו עבה ממתני עכ"ז תורה היא וכו', ובמחילה מכבודו אחרי נשיקת עפרו אין דבריו מובנים. [תו"ק]

1234567

...ואם אמנם שהגאון בעל בה"ז כתב על זה התירוץ שהוא חריף ואני איני כדאי לחלוק על דבריו עכ"ז אני אובין ואדין. [תו"ק]

גדלותו בעיני הגר"א מווילנא

מתוך חילוף המכתבים עם הגר"ח מוולאזין — בה מזכיר שיברר הדברים אצל רבו הגאון החסיד מווילנא. [קדושת יום טוב סוף סי' ל"ג]

ו"ל הגר"ח "זכעת שעוררני כת"ר לעיין ולדקדק בסוגיא הנ"ל ראיתי ביש"ש והנה דבריו בנויים עפ"י דקדוקים קלושים ליישב דברי הפוסקים דלא ליפלגו אהדדי ומסוגיות הש"ס אינו מביא ראיה כלל וגם יש לחלק בין דינא דהיש"ש לנ"ד והדבר שקול בדעתי עד אשר שיזכני ה' להאיר עיני ע"י שאלת פה קדוש מו"ר הגאון החסיד בווילנא כדרכי לשאול ממנו כל ספקותי.

ומדי דברי אזכיר אשר בדין שנמשכתי אשתקד אשר הניח בפשיטות דבעה"ב העובר ממקום למקום אין מחייבין אותו ללוות ובלבד כו' ולדידי היה קצת ספק בזה ורמזתי במכתבי האחרון בהגהה אחת קטנה אשר כתבתי ולדינא צ"ע קצת

אבל ברוב דעתי ככולו הסכמתי לדעת כת"ר כמבואר כמה פעמים במכתבי דאשתקד, והנה בבואי אז לפני מו"ר רציתי לעמוד ע"ד נידון השנוי במחלוקת בינינו אי רשאין לפרנס מקופה של צדקה אשה שהלך בעלה למדינת הים לרבנן דפליגי עליה דחנן ובהתחלתי להציע השמועה לפניו החליט בפשיטות דהעובר ממקום למקום מחויב ללוות אם ימצא דאם מוצא מי שילוונו לא מקרי עני באותה שעה ודבריו ישרו בעיני ומעתה כל בנין כת"ר דאשתקד נפל אודא ליה וגם מדי בעי למיטם ולמשפץ ואז לא עיינתי בדיון זה לפקח בראיות והן עתה מדי דברי נזכרתי לעורר לב חכם בזה ואם תעלה ביד כת"ר לעשות סמוכים לזה יודיעני ואציעם לפני מו"ר קדוש ישראל נ"י אם יזכני ה' להתאבק בעפר רגליו..."

[הדפוס 1234567]

מהקדושת יו"ט להגאון ר' חיים זצוק"ל [שם סימן ל"ד].

"...בעזה"י הגיענו דברי קדשו דמע"ל בענין התשובה אשר שלחתי אליו מכבר וראיתי באמרותיו הטהורים ומכותלי מכתבו ניתן להכיר חקר כבודו ואף כי המה בדרך הקיצור מפני ערבוב וטרדת השמחה בשמחה לאיש במענה פיו אמנם יש בהם כדי המבחן והגלוי מסתר חכמתו וממדותיו הנכונים כי אוהב האמת ולא נושא פנים לחכמים הראשונים ואף כי לאחרונים" ע"כ.

[הדפוס 1234567]

[הדפוס 1234567]

[הדפוס 1234567]

בביאור הלכה סי' ל"ב ד"ה בסדר זה (סעיף א) מביא דעתו של הקדושת יו"ט כהכרעה במחלוקת גדולי הפוסקים ע"ש.

חרוזים בספרו תוספת קדושה.

בספרו תוספת קדושה מאריך בביאור על מסכת זבחים במיוחד, כמש"כ בעצמו "זכבר הארכת בחיבורי הגדול ע"מ זבחים" מה גם שצלחה עליו רוח השיר, ובין כל פרק ופרק חרוז חרוזים בשבח הבורא ית"ש — והנה לדוגמא כמה מהם:

"סליק פרק כל הפסולים, בעזרת סומך נופלים ומגביה שפלים, אשר לשמו שבחו גאולים, בהוציאו אותם מארץ נואלים, ביד חזקה ומופתים גדולים, וקרע לפניהם ים ונחלים, והנחילם רת תשוקת אראלים, כולם בחכמה מבינים ומשכילים, במדבר הקריבו לפניו עולים, פרים ומבחר הצאן והאילים, אשר לריח ניחוח עולים, ובבואם לבית ד' שתולים, שם היו שמחים וצהלים, בשירות ותשבחות בכנורות ונבלים, בכל פה משבחים ומהללים בעת יזלו נסכים לספלים, וכן נזכה לקיבוץ גולים, ולעלות לירושלים שלש רגלים, וליהנות מזיו שוכן מעולים, אמן סלה."

"סליק פרק השוחט והמעלה, בעזרת הבורא מטה ומעלה, ובנו בחר ואותנו העלה, מכל עמי הקדם למעלה למעלה, בהנחיל אותנו דת אש מלמעלה, בחכמה ותבונה ודעת כלולה, וצונו להקריב קרבן עולה, וחטאת ואשם ושלמים ובלולה, ^{הוצר החכמה} ¹²³⁴⁵⁶⁷בהיות ירושלים על תלה, ומקדש של מטה כנגד של מעלה, ובחרבנם התפלה במקומם תעלה, והעסק בהלכותיהן יותר מעולה, ובמהרה יבנה מזבח העולה, ונזכה לראותו בשבח מעולה, וכהן גדול עליו עולה, ובכן כלנו נשמחה ונגילה, אבי"ר."

ספר חזקוני

"סליק פרק פרת חטאת, בעזרת מסיר מיראיו חטאת, בזכות עסקם בתורת חטאת, ^{הוצר החכמה} ¹²³⁴⁵⁶⁷כאלו קרבו לפניו חטאת, וסליקא לה מסכת זבחים, בעזרת שוכן ודר מתוחים, המנחיל לעמו אמרי נכוחים, ובתוכה פורש תורת הזבחים, לקבל מהם אישי ^{הוצר החכמה} ¹²³⁴⁵⁶⁷ניחוחים, לכפר להם עון זנוחים, ובהיותם כשושנה בין החוחים, באין מנחה ואין זבחים, הגיונם בחכמת דיני הזבחים, יעלו לפניו בעולות מחים, ובזכות התורה המישרת הדרכים, נזכה לעלות לציון שמחים, אבי"ר."

בסוף ספר קדושת יו"ט כתב נכדו הרא"ל ח"ל "יש לי כמה הסכמות ומכתבי תהלה מגדולי גאוני דורינו המרבים לספר ולהלל את גדולת קדושת מר זקנינו זצוק"ל אך כאשר רובם ככולם באו בגמר ההדפסה ע"כ ארפיסם אי"ה בספר השני אשר ברעתי להוציא לאור בקרוב" ע"כ, ואנחנו לא זכינו למכתבים אלה.

משפחת הקדושת יום טוב וצאצאיו

כמה מצאצאיו נרשמו בראש ס' קדושת יו"ט. ומה שנזכר שם ר' חיים ש"ץ דיורבורג הוא הרב ר' חיים שיינזאהן חתן הרב יחיאל משה מרובוביץ אבי הר"ר חיים מחבר ס' מקור חיים [ווילנא תרנ"ח] ובן הר"ר חיים הוא הר"ר בצלאל שיינזאהן ז"ל מטעלו [עיין ספר מיר צינוביץ עמ' 142]. וע"ע בס' דעת קדושים – ובס' עץ חיים [וולאזין] צינוביץ [עמוד 143].

גם הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל נמנה על צאצאיו מצד זקנו הגאון רבי יצחק יחיאל הלוי דאוידזאהן אב"ד קארעליץ ככתוב בס' תולדות אנשי שם [נ.י. תשי" וכה אמר גם לאאמור"ר זצ"ל] – ראה בפנקס סלוצק [עמ' 247] שכתב שהיה ר' יצחק יחיאל הנ"ל בנו של הגאון ר' ישכר בער דאוידזאהן אב"ד קאפולי שהיה דור רביעי בזה אחר זה ברבנות קאפולי כי אחר פטירת הקדושת יו"ט ישב על מקומו הגאון ר' בער קאפוליער [שהיה מושפע מהג"ר מנשה בן פורת מאיליע] ור' יצחק יחיאל הנ"ל היה מצאצאיו – אך לא יכולתי לברר הקשר המשפחתי להקדושת יו"ט.

ס פ ר

קדושת יום טוב

חבור גדול ונפלא על מסכתות זכחים בעמות נסדר קדשים. ונחמנו אליו
כמות שאלות ותשובות אשר נשא ונתן עם נאנוי חרו. וביחד עם
הנאן רבינו חיים וצוקל מואלאוין.

שחברו ונס יסרו

אחד ומיוחד מן תנאונים וצדוקים והספורסמים בימי רבינו הנאון החסיד מוילנא וצוקל,
ה"ח הנאון והאמתי מאד הגדול גור ישראל ותפארתו, צדיק יסוד עולם, חריפותו ובקיאותו
מי יחלל, כבוד קדושת שם תפארתו סורינו ורבינו יום טוב ליפמן וצוקל אב"ד דק"ק
קאפוליא בהנאן מוה"ר אברהם וצוקל אב"ד דק"ק אליק, חוסר סנוע רבינו חרס"א
ובעל תרומת הרשן, ונצר משרשי רבינו משה'א, ומהר"ם, ובעל חוס' ירם וי"ע א"ס.

וזה יצא ראשונה

כל השאלות ותשובות הנמצאות. והדרכה פלפולים עצומים במסנות
עטוקת מסכת כנחות.

ועבא לבית הדפוס

על ידי נכדו אליעזר ליפמן ראובנאוויין שו"ב בק"ק מינסק. כותב הצדיק המפורסם
וזרזר ועניו כש"ח מוה"ר בצלאל וצוקל בהנאון החסיד המוכר וצוקל ויע"א.

וויילנא

בדפוס ר' שמואל יוסף מין ד' אברהם צבי ראובנקראוין

בשנת, סתיו וקדש בהנאן ר' יום טוב ליפמן וצוקל ויע"א

הנהגתו של הרב הראשי, הרב יצחק אייזיק ווארשקער, זצ"ל, הייתה שכלל לא ידעו שיש להם חובות. הוא היה חסיד של הרב יצחק אייזיק ווארשקער, זצ"ל, והיה חסיד של הרב יצחק אייזיק ווארשקער, זצ"ל.

[illegible][illegible]

יעד היה ענוה עלי נפש וימת לבני בקרבי על חבור נפלא הזה. מדוע ידעך אורו מלאכי חסות פרט. כל דבר נבדדים בחלום. בסדר האנחה הלם. אשר הוא ו'ל אורו משפח ואור למרנחתם כנא. סגורים בלחור האדים נבדדי ח'ל בסדר קדשים אצל ומדוע שוער דמורא כלור חורתי יבט וימת בדי המצמשים בו ולא יהיו דבריו חקוקים בעם כהלך ושישם לחברון לחור ודור וכו' **ובאשר** כעת יסרם כל משרטיו הקדושים. הוא דודי ארב אצל. בן בנו של קדוש ס' האלון אצל וס' ר' אור קדוש לחסור לחור הדיים. להפיק על שר חבל לא חטבה חבונה אור חורתי הקדושה. ולחסיסו אורח. אחריו חורח. נפלא חורח נפלא. כי האלרים הם בעור לחליפור להפיק דברי קדש קדשים. אשר היו עד סוף שמונה. אם כי עדיין לא נחא חורח בקרבי כי לא יאמר מעייתיו בדפוס כעת כל המעשר מדבריו. כאשר כתב לי דודי הכל. בלחך מחיבורו רק דברי המציאות וביאור חקלת שימות במסכת מחנות להדיסם. אצל מלחא נפשי מטה. אחרי כי גם קדושת המעשר מדבריו יאר לפני עמ' ונפתח ומפורדו בחבונתו האדוניים וטופים לעבור לחור אצל להדיסם כל חבורו הקדוש. וס' אחרת להפלא כנא יאר חליס. יברך ס' לא דודי כרב אצל. וכל המעיינים על ידו במחנות הקדוש אצל. חוטא לא אלוהי הסוד הכל יקום לו לעלמי עד. מחד נבטו סבוב. אשר נמל חסר עם המעים. אשר הם חיים עדנם. ועם חיים אשר יקו לחורו. ומשחקים להטות בלחם את דבריו הקדושים. וכאשר נס' חיים ח'ל' ויין מרחמן שנה יבוא רגלי משיח לס' ס' וכלאורין.

נאום יום לפמן בסדר יאב וזבן תלל"ה נין תכר לתאן תסדר תסכר תל וצוקל תס"ק תל

מאת נבד הגאון המהר"ר וצוקל המביא לבית הדפוס

דוד כל מחברי הספרים למחבר דודא למרס וליארי להם יד פתח הספר. להודיע לכל בלד עשרים סה דלח פול ככה וזה הניע אליהם, וכן
 ח' פסס יסול לו בזה עמלה חדשה. זה יפלה לח מחבור פסול החברים כי לא מחשבותיהם מחשבותיו ולא דרכיהם דרכיו. וזה יראה
 לכל חזק ופועל הספר ופועלו כי כזה היל' וזה אשר יסור לח דלח לחמיו בזה החלטה וישם לו נעים ופנמים. והמשולש בלשנו. סמכות
 הסמכות. והלוק בלימוד. פה כי יסמה ולבבו יבין כי הספר תעלו כל חלטה. וכל בלד עשריו יראה כי תחלה הוא לנשים ועליו להרבה:
ואם אחר וכו' יקום ספריו וספרו אצלו. בן הס' יפחה אל. והסמכות היה יסמה לו. להקים אם האם על חלטה. ולבדיו בנחמו פנמים
 וכל חזק פלו. לח פסס הספר ופועלו. וזה פלחית ספרו חלטה. והאחר. לח כל חלטה. ונכחוריו. חזן פטר
 ולימודיו. וזה כל ספריו. ולימודיו לשם יסמיו יס' דים. וידעו דבר לחזק. נעים אשר יולדו. ויטול ויסמכו לנשים:

[illegible]

מכתבי תהלה מנדולי גאוני ומננו. המפורסמים

אוצר החכמה:

[illegible]

נח ולכן בלאאזי מוד קלויסוס אשר
ליפשיין וצילתה חנה פה קק אחרא :

[illegible]

דבור לחם רחל לחם אשר האכל לפנינו חיותו
 של רב רבנן הגאון הגדול בדורו זריק
 מסור מזה **ירמ' ליפמן** זוקל משה אלני
 זק"ק **קאזליא** ופנתתי מסירו ויהי גסי
 כדבש לחמון • וגם רחם מפתח חזק מזקק
 וגדולי מורה האלה האתון המהבר זוקל • רוב
 החיטוט ובקדחתו גש'ם וכל מלחמות המורה
 ואשר עד כה היחה המורה הזאת גמלה בלחמיה
 נכדו ולא מפתח פין רחוק • ופתח העיר ה'
 את רוח נכדו ק נטו ה"ם המופלג נחמי פורה • ו
 ליפמן • מרבי דס"ק להדסים אל כ"י קדשו
 של מן זקנו זוקל • פלס להחיות מיתות
 נכדו הג'ל של השוב אשר פשה עם זקנו הגאון
 זוקל ושמנו • ויהא רשאל דיסברדו שמשפחה
 בעמלם וליהטני מירה רבנן דחגיגה להו
 שמשפחה • ונחמא דהגאון המהבר זוקל יעמוד
 כי מובל לנצח מפתח לטוב כס ביהר הימני
 המפלים ביה מלני אחי זוקל כאשר סיפר
 לפני מזה כל מפתח • והגני מנהג מחל כל
 חובבי המורה ליתן כבוד נכדו הגאון ויהיו
 בחומת נפשו • בדבנ מלוח קל פסיק להפין
 קרי יחד המורה של פני פני יחד ישימי ויפשו
 שפחותיו של חל גלות מן זוקל יהיו דונבו
 בוקב ונפתחי כי המוקדים בחרת ה' הק' יהו
 לעורו ויחזקם קין המורה • דבני המהבר נכדו
 המורה הקדושה ולומדיה האלה ולכבדו בשמי
 הגאון והמבר זוקל • להם פסיק חל נחמ
 ולקחה ג"כ מפר ח' גללי כשילי לאור העולם
 גשום • היום יום ג' כ"ב סבת מרדכי לפ"ק :

1234567 11/11/18

נשים נרצחו תשס"ו ורם ומיצ דיקס סינפק
234567 תח"ח

negative finding

שנה גדול מאד ומחבר יום טוב רשמן לא"ק ס"ק שומ"א י"א

משה ניסן כהנאין סוה' אברהם וצ"ל כהנא"ם משכ"ל לאהן ויטה חפ"ק הג"ל :

מספר תוספת קדושה

קדמת הקדש

והוא הקדמה למחברת הקודש • מאת נכדו המעתיק והמסדר והמביא לבית הדפוס :

[illegible]

1374. דף ר"ק קטז דברי ר' יוחנן - כי אם אבא דלחמית על דמכא אף כל אשר שטעה אמת-חנן לה לא יצילם
 כי אמת-חנן וסמך אף כי אמתים הם: אך אין פה אמת-חנן לעתים: וכבוד חכמים וסמך וכו'
 וכן כל קרא ט"ל תחלת: ופי' תורה אמת ודעה בשרית ועולה לא נכנס בשרית

ספר

תוספת קדושה

והוא ספר

תוספות יום טוב

חבור נורא על סדר השם גמפ"ת • ורב אלפסי מסדר נשים ונויקן

חבור מאת רב האי גאון האמתי • נור הקדוש • קדוש הקדשים • מאור התורה • מן יום טוב ליפמן וצוקל • אב"ד דק"ק קאפולין • בעדמ"ח ספר קדושת יום טוב • נצר סגוע קדושי עולם • גאוני דור דור • אשר מעם מים באו זכרם בקדושת ספר הגל לשכנו תדרשו :

נלקט ונעתק והובא לרפום

ע"י ג' אליעזר ליפמן ראבינאוויץ ש"ב פה מינסק י"א • בהרב הצדיק חסיד ועני מהר"ר בצלאל וצוקל
ב' החסיד החבר וצוקל :

בן ציון בלאאמדי

ז"ל ליפמן ראקאו

איידימקן דהנען

ברפום של השותפים י"ד אברהם יצחק קאצנעליצינען ור' שמואל ראבינאוויץ

שנת ה'תרנ"ג תלמוד הוא מרבינו ירמ' ליפמאן וללהיה לפ"ק

ТОСФЕСЬ КДУШО

или объясненія и примѣчанія къ разнымъ мѣстамъ талмуда • Собранныя
Липманомъ Рабиновичемъ проживающимъ въ губ. города Минска

ЭЙДКУНКИ въ Типографіи Казенелебогера и Рабиновича. 1873 г.

הקדמה

כפי שבו התקין והסדר אז כ"ק אלו מצאנו דאבה לשבו לבקש מכל קורא . אם ימצא דבר שלא יישר בעיניו או אדרבא
העין . אז יחלה ח"ו בוקר מדין ב"מ האנן השביר וצוקל . רק יחלה דברו במלכות התקופה אולי שניתנו מלכות
עם מלכות אשר נעשה ע"הם ראשונים חיבת א"ה אשר ד"ה של . ואם נחם הצעיר לחדש שסני הצעיר יצא דברים
דיוחם . ונס יושב דברים אשר נכתבו מ"ז ונתאן וצוקל בלתינו דברו האלפסי ונעקש י"ז אחרים שאינם בקאים
ק מ"ו ומהם למעשה . גם אולי ימצא הקורא איזה דברים שקדוה ראשונה המהשנים והפוסקים . אל יראה דבר זה מצדו
א כלפינו חללי ימים עבות . כי עתה נמצא דברים רבים לכאנן במשך ככל פ"ק ופ"ק וסב"ס דברים . ראשונים וחדשים .
אין דבר ומהו אשר אין לו כל פסוקים הנצרכים בן ראשונה הראשונים עי' אחרונה האחרונים . לא בן ביהדות וקדושים אשר לא
יחולו דברים ופירושם ש"ס א"ס לא היו מצוי וזה גם סמ"י ופ"ק וסב"ס . כמו שנמצא במסדר שנים כחובות לא ד"ר
לצדו . וכן נמצא גם פסוקים בלתי"ס וצוקל שם איזה חלקי סמ"י ורובם לא נמצא לפיכך . רק בבית ומהם החדש דברים
לפי כ"ל אחר ראשון פ"ה . ע"כ כמה פסוקים אין ביניהם הראשונים לא אחר וא"פ . ולכן לא יכלה אם חכם עדיף מכל
גם חלק אחרונה . ופי' הדבר בש האנן . א' לפיכך הנהך דברי הראשונים . אחריו כי לא ראם לא ידע כדם .
הנהך כי לבני' לו אשר גם ספר הנשי' לו מ"ז נתאן וצוקל . אחריו ע"י דבר וחדשים פ"ה וחדש מסנ' א' מחדש דברים
אשר אשר ועני' לו . ואלו כי מלכותן אז דבר וזה חלל אז הקורא . או הפסטי יחידו מלכותו (מילה יד' ע"ב)
בוקר קרא ישיה חללה הכי מלכותו קולות ישיה חללה אז זה הקדוש עליה . ובפרט כי בחללה מלכותו בלי' ב' יד' סמ"י
לפי בחללה דבר . כי חוקק את יד' . ע"כ בוסת א"ה וצוקל אשנן אברהם לא אכלם לעולם . ומהם נתאן אז יעמוד לו שלא
יפסדו כפי יציע ויצע ויצע מלחה וד' צולם .

[illegible][illegible][illegible]

בס' אגרות לראייה [עמ' קע"ג] במכתבו של הגאון ר' מאיר סטאלעוויץ זצ"ל מח"ס מבית מאיר כתב ח"ל "לקחתי לי אשה, חי' גיטל תחי', בת הרב ר' יצחק אזיפסאן מעיר איוויא פ' ווילנא, מיר"ח של הגאון הנרא ר' ליפמאן מקאפוליא בעל קדושת יו"ט, ובירושלים נמצא אחד ממופלגי תורה ר' סענדער שמש נ"י הוא נשא אחות אשתי".

בקונטרס גבורת ארי [תולדות בעל הפרדס, ווילנא 1810] עמ' י"ג נזכר אחיו של הקדושת יו"ט – שלא נזכר ברשימה שבס' דעת קדושים ע' 70 – ה"ר שלמה מק"ק פינסק חמיו של ה"ר יחיאל מיכל הלוי בהר"ר מאיר הלוי אב"ד מוש בנו של בעל הפרדס.

פרק ה

לתולדות א"ז הגאון רבי ישראל איסר אב"ד בריסק ופינסק

רבי ישראל איסרל היה לפני עלותו על כסא הרבנות של פינסק, אב"ד ור"מ דק"ק בריסק. [כשנת תפ"ד חתם בשם קהילת בריסק בפנקס קידאן בעניין חשבונות המסים של גלילות זאמוט שהיו כפופים לבריסק (דעת קדושים עמ' 64) בשנת תס"ט נתן בבריסק הסכמה לספר דברי הברית לר' אברהם צבי הירש בן מאיר, ולקווא תפ"ט וכשנת ת"צ – לספר גאון צבי.] בשבט תק"ז, שימש כבר ר' ישראל איסרל רבה של פינסק ונראים הדברים שלפינסק הגיע סמוך לאותו זמן כנראה לאחר פטירתו של ר' יהודה לייב בן ענזיל נקרא ר"א למלא מקומו. ההסכמה שנתן ר' ישראל איסרל לספר תנא דבי אליהו פינס (נכדו של ר' אליהו בן יהודה לייב פוחוביצר מפינסק) בכ"ז שבט תק"ז היא כנראה מראשית רבנותו בפינסק, דומה שכן יש להבין את הניסוח. "הסכמת הגאון הגדול המפורסם שהיה אב"ד ור"מ דק"ק בריסק וכהיום הוא אב"ד ור"מ בק"ק פינסק והגליל יצ"ו".

בשנת תק"י (כ"ח אלול) נתן הסכמה חמה לספר "שיח ספונים" לר' אליעזר בן ראובן מקארלין, שאותו הכיר אישית. בתור רבה של פינסק חתום ר' ישראל איסרל יחד עם שנים ממנהיגי קהל פינסק על הסכמה שניתנה בוועד מיר, תקי"ב, לספר "שערי בנימין" אבל אינו חתום על תקנות הוועד שבפנקס, כנראה בגלל חילוקי הדעות שנתוועדו אז, כאשר נחלץ ועד מיר להגנתו של ר' יהונתן איבשיץ. [רבני ליטא ור' ישראל איסרל אב"ד מינסק בכללם נטלו חלק פעיל במחלוקת והתייצבו לצדו של ר' יעקב עמדין, ר' אברהם קצילנבויגן, הרב של סלוצק חזר בו ועוד בקץ של אותה שנה הוא הצטרף לעמדתם של שאר רבני ליטא במחלוקת ובאיגרתו מיום ה' באייר תקי"ב לר' אריה לייב